

PÖÖRANE JA PSÜHHEDEELNE SETO MEESTELAUL

Ansamblist „Liinats'uraq“

MÄRT-MATIS LILL

„Liinats'uraq“ om Tartoh ütte kjauv seto miihhilaulu park', koh laulvaq Hao Paali, Kalkuni An'dreas, Kalla Urmas, Kolga Kaspar, Lippusõ Pärtli, Panovi Piitre, Sommõri Lauri, Vahelaanõ Paali, Valpri Valdo, Haagi Arvi, Sarve Heno ja Metssalu Jüri. 2000. aastaga sügüse naksiq jo innegi harvakult ütteh esinenüq meheq kuuh kõrra perrä laulmahe kjauma. Koorih laulvaq päämiselt seto juuriga mehe, kiä elässeq Tartoh ja kinkäle miildüs sääne miihhi laul, mitä laulti XIX aastagasaa lõpuh ja XX aastagasaa algusõh seto küllih.

Seto miihhilaul om veid'õ töistmuudu, ku njoog lauluq, mitä naas'eq ommaq laulnuq; miihhi lauluh om erri muudu pingutõduq helüq, pikembäq ääleq ja pall'õ erisugumatsi ilostuisi. Nigu seto naisilauluh, jagonõs ka seto miihhilauluh synolise järgi ütlev koor terävõ helüga killõst ja vool'ult lakja hargnõvast torrõst. „Liinats'uraq“ laulvaq njoid laulõ, mitä myistsõvaq viil kodo-Setomaal uma laulõ laulnuq Uusvada ja Mere-mäe meheq, veid'õ vähäp laulõ tõisist Setomaa nulgist, naisi puult üle võõdõt miihhilaulõ ja setokõisi ummamuudu ümbre pant vahtsit rahvalaulõ.

(Allikas: www.liinatsuraq.ee)

Eesti rahvamuusika suurimaid müsteeriume on arhailise meestelaulu vähe-sus. Regilaul jäi siin pigem naiste pärusmaaks. Seto meestelaul kui erand üldpildis mõjub seetõttu seda jõulisemalt ja värvikamalt. Sellest, milline energia kõlab vastu neist lauludest, võib ka tänapäeval saada pisutki aimu, mis siinsete meeste mõttemaailma varasematel aegadel erutas. Päriskalevalalikke eepilisi mõõtmeid nende laulude sisu ei omanda, küll on neil aga sarnaselt jõuline ja sugestiivne väljenduslaad.

Selleks et niisugust laulutraditsiooni tänapäeval ikka veel elus hoida, ei ole vaja ilmselt mitte ainult rohkesti entusiasmi, vaid ka üksjagu pöörasust. „Liinats'uraq“ ongi mind alati võlunud selle positiivse hullusega, mis kõlab vastu nii nende esinemistest kui ka lihtsalt olemisest väljaspool kontserdilava. Ilmselt ei ole seto meestelaul liinatsurade jaoks lihtsalt omanäoline harrastusprojekt, vaid pigem elustiil või maailmavaade. Ja selles maailmavaates on olulisel kohal äratundmine, et seto meestelaulul on midagi olulist öelda ja kui see ära kaoks, jääksime – ja mitte ainult meie – ühest erilisest elutunnetusest kantud muusikakultuuri võrra vaesemaks. Võib-olla see annabki tsuradele

„Liinats’uraq” Viljandi pärimusmuusika festivalil 27. juulil 2003.
Pildil (vasakult) Kaspar Kolk, Paul Hagu, Arvi Haak, Paul Vahelaan,
Andreas Kalkun (istub maas), Lauri Sommer, Heno Sarv, Peter Panov, Pärtel Lippus,
Jüri Metssalu, Valdo Valper ja Urmas Kalla.

selle jõu ja energia, mis pingestab nii nende esinemisi kui kõlab ka vastu niisama lauldud lauludest, mida ansambli jõukeskmeks kujunenud Hagu Pauli eestvõtmisel ikka ja jälle üles võetakse. Ma loodan, et tsuradel jätkub seda jõudu veel kauaks, sest ajaga lähivad nad ainult paremaks. Praeguseks ei ole „Liinats’uraq” jõudnud hääleliselt päris ühtlustuda ja nii on lauljatel veel üsna eristuv laulumaneer. Seetõttu on mõnikord tunne, et kogu koor koosneb *killõ*’dest (killõ on see laulja, kelle hääl seto kooris peabki tugevalt välja kostma ja eristuma). Aga eks see ole tingitud ka olukorrast, milles me praegu elame – erinevalt traditsioonilisest seto külast ümbritseb meid tänapäeval lugematul hulgal erinevaid laulmisviise ja igaüks

võtab teadlikult või alateadlikult midagi sellest ümbritsevast omaks.

Pikema ühislaulukogemusega muutuvad aga tsurade hääled kindlasti ühtsemaks.

Minu enda lähem kokkupuude tsuradega toimus kahe aasta tagusel Viljandi pärimusmuusika festivalil, kus ma neid kahel kontserdil oreil saatsin. Sellest koostööst jäid mulle nende laulud tükiks ajaks pähe kumisema ja tegelikult kestab see seto meestelaulu psühheedelne toime siiani. Loodetavasti on tsurade esinemistel ja CD-plaadil samasugune mõju ka laiemale kuulajakonnale.